

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Primu[m] [e]t ocupia alienaru[m] mulierum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

differentia: p[er]t[inet] mortalis a veniali. &
 quod sit aliqd mortale tripliciter. Sic
 qd dicitur veniale mortale p[er]m[odum]. Nam
 q[uod] voluntas fert in aliqd q[uod] se repu-
 gnat charitati p[er] qua[m] h[omo] ordinat in vlti-
 mu[m] finē. p[er]m[odum] ex sua specie. genere seu
 obiecto h[ic] q[uod] sit mortale. siue sit p[er] dile-
 ctionē dei. sicut blasphemia. p[er]iuriu[m]. &
 h[er]esi. siue p[er] dilectionē p[ro]ximi. sicut a-
 dult[er]iu[m] & filia. Quicq[ue] vero voluntas
 peccatis fertur in illud q[uod] in se p[er]tinet
 quāda[m] inordinationē. non t[ame]n p[er]trahit
 dilectiōi dei & p[ro]ximi. sicut v[er]bu[m] ociosu[m].
 risus superfluus. & alia h[er]esi. talia s[un]t p[er]t[inet]
 venialia ex suo genere. s[ed] q[uod] act[us] mora-
 les recipiūt rōnē malū & bonū. nō solū
 ex obiecto s[ed] etiā ex aliq[uo] dispositiōe a-
 gētis. p[er]tingit q[uod] illud q[uod] ē p[er]t[inet] ve-
 niale ex genere rōe sui obiecti sit mor-
 tale ex p[ar]te agētis. v[er]o q[uod] in eo p[er]t[inet] si
 nē vltimū. v[er]o q[uod] ordinat ip[su]m ad aliqd
 q[uod] ē p[er]t[inet] mortale ex genere. puta cū
 q[uod] ordiat v[er]bu[m] ioculosu[m] ad adulteriu[m]
 cōmittēdū. Sicut etiā ex p[ar]te agētis cō-
 tingit q[uod] aliqd p[er]t[inet] q[uod] ex suo genere
 est mortale sit veniale p[ro]pter h[oc] q[uod] actus
 est imperfect[us]. i. nō deliberat[us] rōne q[uod] est
 p[ri]ncipiū p[ro]p[ri]u[m] mali act[us]. Secūdo notat
 q[uod] p[er]t[inet] veniale posse fieri mortale tri-
 pliciter p[ot]est p[er]tingere. Primo q[uod] v[er]o
 ad act[us] numero p[ri]mo sit p[er]t[inet] veniale
 & postea mortale. s[ed] h[oc] ē nō p[ot]est. q[uod] p[ri]-
 ncipalit[er] p[er]t[inet] p[er]sistit in actu voluntatis.
 sicut q[uod]libet act[us] moral[is] v[er]o non dēvius
 actus moral[is] si voluntas mutet[ur]. Quis
 etiā actio fin[em] nā[m] sit cōtinua. Si aut[em]
 voluntas nō mutet[ur] non p[ot]est ēē q[uod] deve-
 niali fiat mortale. Secūdo mō p[ot]est intel-
 ligi v[er]o id q[uod] est veniale ex genere. fiat
 mortale. & hoc q[uod]dē possibile ē inq[ui]t[ur]
 in eo p[er]t[inet] finis. vel inq[ui]t[ur] refert[ur] ad
 mortale p[er]t[inet] sicut ad finē. v[er]o dicit[ur] est.
 Tercio mō p[ot]est intelligi ita q[uod] multa
 p[er]t[inet] venialia constituant vnu[m] peccatū
 mortale. q[uod] dupl[ic]it[er] p[ot]est intelligi. P[ri]mo

q[uod] ex multis p[er]t[inet] venialib[us] integrall[iter]
 p[er]t[inet] vnu[m] p[er]t[inet] mortale. & illud
 falsum ē. q[uod] oia p[er]t[inet] venialia inūdi nō
 p[ot]est h[ic]e tantū de reatu. de pena dāni.
 nec sensus. q[uod] in vnu[m] mortale h[ic]. Nea-
 tus em[en] p[er]t[inet] mortalis est eternus. veni-
 alis v[er]o tēporane[us]. Mortale meretur
 carētiā diuine visiōis perpetuā. nō aut[em]
 sic veniale. Mortale etiā meret[ur] verine
 p[er]seie perpetuū. nō veniale. inf[er] q[uod] omnia
 nulla ē p[ro]p[ri]o. Alio mō p[ot]est intelligi
 q[uod] multa p[er]t[inet] venialia faciūt vnu[m] mor-
 tale dispositiue. & sic v[er]o ē. q[uod] h[ic] peccat
 venialiter ex genere p[er]mittit aliq[uo]d
 ordinē. & ex h[oc] q[uod] p[er]uenit voluntatē suā
 in minorib[us] debito ordini nō subijce-
 re. disponit ad h[oc] q[uod] etiā voluntatē suā
 nō subijciat ordini vltimi finis eligen-
 do id q[uod] ē p[er]t[inet] mortale ex genere. et
 sic libido peccadi intro ducit p[er] act[us] ve-
 niales. v[er]o p[ro]p[ri]at[ur] facili[ter] in mortale. ex
 quib[us] & alijs. s. j. & iij. p[re]ceptis posit[is]
 & in. ix. p[er] q[uod] ex veniali p[ot]est fieri morta-
 le q[uod] n[on] p[ot]est. P[ri]mo q[uod] in veniali p[er]t[inet]
 ref[er] finis. Secūdo q[uod] veniale ordinaret[ur]
 in mortale actū. Tercio q[uod] veniale sit
 cōtra consciā diffinitive iudicantes
 aliquid ēē mortale. vel p[er]tra p[er]sentias
 vehemēter dicantē v[er]o dubitatē. & plu-
 ra argumēta h[ab]et q[uod] sit mortale. q[uod] q[uod]
 sit veniale. Quarto q[uod] veniale dispo[n]it
 ad mortale. siue fiat p[ro]gressus in mo-
 rosam delectationē siue ex dispositiōe
 malor[um] habitū. Quinto q[uod] sit ex cō-
 temptu sui. De his intelligit Aug[ustinus].
 Nullū p[er]t[inet] est adeo veniale q[uod] n[on]
 dū placeat. supple. vno ex q[uod]q[ue] modo
 rū fiat mortale. Dubitat[ur] scđo q[uod] ma-
 la faciat p[er]t[inet] veniale. h[ic] q[uod] xj. P[ri]mo
 ad penā obligat aut eternā. si q[uod] cum
 eo dānat fin[em] T[er]tio. aut purgatoriaz. si
 hic nō satisfaciatur. aut tempore hic faci-
 endā. Secūdo maculā quendam causat
 in aia. v[er]o tact[us] ē supra p[re]cepto. ix. c. ij.
 F. quam etiā purgatoriu[m] fin[em] T[er]tio. h[ic]

delere. Tercio feruore charitatis minuit. sic aq igni infecta. licet non extinguat in feruore minuit. Quarto potestas aie lassat i bonis opib. sic qn ponit on su per equu min pmpre abulat. Quinto a glia retardat. oportet em vt minm qdras pcti venialis soluat hic. vel in purgatorio. vel p indulgentias. Sexto bona patrie celestis diminuit. no qde ea q ibi habem? reposita ex merito. h q deberent opib? q venialia faciendo omisim? Venialit naq peccado no deo seruim? nec meremur. h demere mur. Septio occasiones sut ad mortalia pctia facienda. Octano qere metis i deu tollit z spual dulcedine ac deu a nob alienat aliqlit. qz i mdo p venialia delectamur. Nonno gfas scispus interdu sugat. qz dedisset si no venialib? pctis nre voluptati satisfecissem? Decimo scandalizat primum. Undecimo in demeritu acciditale taceat aiaz. vt q docuit loca venialia piceps fiat alteri? pctia. Quo ad tertiu principale m rant qda z murmurat. Cur ds misert cordissim? p vni? trasgressioe madant no delera p pnam puniat ppetua dā natioe fm Jacobi apli sniaz. qz th qda pctā tā cito fiant z breuit. hū. q dei d h rōnabilissima snia apparet iusta ex noue pñderatiōib? sumptis ex nā peccator. Dic em brūs Aug. xxi. li. de ci. dei. Nullus extitit gentiliū legislator q cēseret. tā cito nocētis finienda eē tor mēta q cito faciū ē hoicidū v? aduile rīū vel sacrilegiū v? qdlibet altē scelus nō ipis lōgitudine h inqrat? z ipietat? magnitudine mētedū ē. Nec ibi. z pla tbi d h ponit. z pcludit. q nihil irrōnabile pōr occurrē hoi. si ds cui? ieffabil est iusticia pro pctō breuit tpe cōmisso det lōge duratiōis suppliciu. aut etiaz eternā iustigat penā. talia em egrefere. tes h pñderat iusticia z nocumētū pcti mortali. Qd fm Gull. pñ. i de fide z

legib? multis reb? cōpat. Prio ē vbi neratio spual anie. Jō ps. Libera me de sanguinib? zc. Sic em nemo miratur q ex breui vulneratiōe corporali qd ppetue corporaliuita p mortē puat. Sic nec mīret q p mortale crimē qd etnā liter corā deo maneat mortu. Scdo pctm mortale ē qdā casus i pfunduz volūtari. De q xps ait Matt. xvi. Te sus aut si ceco ducatū pstat abo in fo ueā cadūt. h i tēu oculi qd se pcpita re pōr i foueā quā xpo conatu nūq exte pōr. Tercio pctm mortale ē trasgressio pcepti sū morte interdicta. fm illud Matt. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. h nullus mirat q p trasgressione hūanay legū tpaneē factam. fur. larro z aliū malefactorēs ref publice eternālē punitiū suspēdio vel tormento sūti. vñ h? Aug. xbi pñs. octo penas h? Tūhū leges malefactorib? infligūt. videlz dām. viciā. vbera. rā lionē. iūmīnā. exiliū. fūturē z mortē. z tñ qlibet istay penay pñgit p hoies iuste ppetuo iustig p tpatr pmissio. cur g nō sūt p pctō mortali fieret. Qro pctm mortale ē pñact? qdā z emptio infernaliū tormentoz. necnō z veditio q pctō breuit voluptat? seipz tā i aia q in corpe vedit isama pctōis. Vñ tales venūdant sunt vt facerēt malū. sic. iij. Reg. xxi. dīc Helias ad Achab. Venūdāt es vt faceres malū. Nulli aut dubiū qn ex veditiōe z emptiōe quā tūcūqz breuit tpe sūt ius ppetuū ref empre acquirūt emptori. Quinto pcti mortalis ppetratio ē lumis gfe extū. etioz lucerne q lucet cognitōe z ardet amore. Cuz aut nemo possit de se ista reaccēdere ppetue nisi xps. fm illud Job. i. Erat lux vā q illuminat oēm hoiez veniētē i hūc mūdū. Idcirco ad illud pculū se pñciēs merito punit ppetuo. Sexto qūqz addit sup pctm suū impenitentiā seu pūmanā. ad dīs

de iure etiam et pena et iustissime quantum
durat in vnoquoque dei iniuria. tunc dura-
re in eo debet pena. et existetes in in-
ferno super peccato suo addunt impietatem et
condemnationem perpetuo. et non solum iuste per-
petuo puniuntur eternum. et etiam intensi-
ue deus penam eorum augere possit. **Re-**
ptimo finit **Aug.** de ciuit. dei. li. xvj. **Di-**
gnus est pena eterna qui in se punit bo-
na eterna. et peccator mortalis est homini. quia
peccator ad perpetuum seruicium gratiarum actio-
nis tenet deo exhibendum. de quolibet me-
bro vel dono tam corporis quam anime. quod sibi
deus tam grosse contulit. hec autem omnia dia-
bolo per peccatum tradit deo recipit. et prope-
tuo puni debet. **Si** enim in humana pol-
licita qui furat cappam. meret certam pe-
nam. qui furat centum floribus. **Ma-**
ior meret. et qui perpetuum censum deo recipit quem
habet in membris anime et corporis. et quem in
patria letit deo reddere deberem de
membrorum obsequiis se puniri debet. **Octa-**
uo qui peccat in simplici primo cum le-
dendo alapa meret aliquam penam. qui in
principio meret maiorem. ut dicitur. v. et b. et
qui in infinitum bonum peccat infinitam
quodammodo meret penam. quilibet enim pec-
cator est de quibus dicitur in psalmo. **Supra** do-
sum meum fabricauerunt peccatores. plon-
gauerunt iniquitatem suam. et dominus iustus con-
cidet cervices peccatorum suorum. **Nono** qui perdit
ex sua negligentia aliquod donum. exempli
gratia. qui perdit florenum domini sui meret certam
penam. qui vero perdit decem florenum plus deme-
ret. et qui perdit infinitum bonum in infinitum
puni debet. ut peccator facit. deus enim in
finitum bonum est. et nunc est per gratiam et glo-
riam. **Fin** illud **Gen.** xv. ubi deus ait
ad **Abraam.** Ego ero merces tua ma-
gna nimis. quam mercedem nobis tri-
buat qui solus cunctis bonis superabundat.

Capitulum. ij.

Nunc secundo principaliter de pe-
nis transgredientium decalogum tra-
ctatus erit de penis inferni. scilicet

quas incurrunt transgressores preceptorum.
ubi tria principaliter tractabuntur. **Primo**
de penis exterioribus danatorum sensibili-
bus. **Secundo** de penis interioribus eorum
Tertio de penis quas habent respectu su-
periorum. **Primum** ad primum notandum
quod danatorum hominum ab authenticis doctori-
bus ponuntur quattuordecim pene finit quod
a diuersis creaturis exterioribus puniuntur di-
uersimode. ut in quattuor elementis. **Primo**
a terra qui ad locum inferni. **Secundo** ab
aere. quo ad tenebras. **Tertio** ab igne
Quarto ab aqua. **Quinto** ab omnibus mundi
et elementorum fetulentis. **Deinde** qui ad
quatuor sensus. **Sexto** puniuntur visu qui
multipliciter. scilicet qui ad fletum. fumum. oblecta
danatorum hominum. et demonum. et puatio-
nem omnium delectabilium luminum. **Septimo**
auditu qui ad clamorem preceptionum blas-
phemias. **Octavo** gustu qui ad puatio-
nem omnium comestibilium et potabilium. **No-**
no olfactu. qui ad presentiam sulphureorum
corporum. **Decimo** tactu qui dicitur per ignis.
et diuine potestatis. ac demoniacae. et stridore
dentium. **Undecimo** per opposita
glossis dorum. **Duodecimo** per opposita
aureolarum. **Tertiodecimo** per societatem pel-
simorum. **Quartodecimo** puatioe huma-
nitatis christi. **Prima** pena est locus
infernalis. **Est** autem duplex infernus finit
Greg. liij. dialogo. **Primo** est vniuersalis
et est in media pcanitate terre latissimus
et profundissimus orbicularis. et incommensi-
mus ac perpetue duraturus. **Infernus**
nunc sit probat scriptura. psalmus et poetria.
Scriptura per illud **Matt.** xxv. Tre male-
dicti in ignem eternum. **Et** in symbolo **Alba-**
nasi. **Quid** mala egerunt ibi in ignem
eternum. psalmus. **Qui** eripuit animam meam ex
inferno inferiori. **Psalmus** idem dicit. **Quia** So-
crates. i. li. qui dicitur perhedron **Platonis**
postquam noiauit grades peccatores. sic con-
cludit. **Hos** comperes equidem porta fa-
cit in tartarum. vnde nunc exhibuit. **Poete**
sunt ut **Virgilius** in **georgicis.** et plures alij.